

Sak: 2023010606

Oppsummering av 10 høringsuttalelser til utkastet til **Handlingsplan til Klima- og miljøstrategi** - Strategi for omstilling av Kristiansand til et bærekraftig lavutslippssamfunn, med administrasjonens kommentarer.

Dok.nr. Avsender	Fullstendige innspill til handlingsplan	Administrasjonens kommentar - hvordan innspillet er vurdert og ivaretatt i handlingsplan
Offentlige myndigheter og organisasjoner mm		
6 Bane NOR	Bane NOR sitt innspill datert 05.07.22 er vurdert i planforslaget og vi har ingen ytterligere merknader	Notert
17 Agder Fylkeskommune	Viser til mottatt handlingsplan til strategi for omstilling av Kristiansand til et bærekraftig lavutslippssamfunn. Helhetsinntrykket er godt. Forslaget er ambisiøst, helhetlig og konkret med mange tiltak innenfor viktige satsningsområder. Det er svært positivt at det satses på politikeropplæring. Det er for øvrig verdt å merke seg at selve mengden satsningsområder kan gjøre at oppfølging blir en utfordring. Agder fylkeskommune ser frem til å være en samarbeidspartner for kommunen i denne viktige og nødvendige omstillingen. Agder fylkeskommune har følgende merknader til satsningsområder, strategier og tiltak som er foreslått i handlingsplanen:	
	Generelt: Fylkeskommunen kan med fordel nevnes som samarbeidspartner på steder der kommunen nevner utvikling av kollektivtilbud. Fylkeskommunen legger økonomiske rammer og føringer for kollektivtilbudet i tillegg til 80% eierskap i AKT. Fylkeskommunen anser for øvrig tiltakene som er nevnt som dekkende innenfor kollektivområdet.	Fylkeskommunene er inkludert som samarbeidspartner for kollektivtilbud.
	Satsingsområde A (Arealbruk og naturmangfold) Når det gjelder arealplaner, er opplæring av politikere positivt, slik at vedtak blir så kunnskapsbaserte som mulig. Fylkeskommunens regionaler planer, inkludert vannforvaltningsplan for Agder vannregion (2022-2026), kan med fordel nevnes i dokumentet. Vannforvaltningsplanen setter - i tråd med vannforskriften - miljømål for alle vannforekomstene i vannregionen.	Vannforvaltningsplanen ligger som en overordnet føring for handlingsplanen. Innspillet medfører ikke endringer i planen.
	Satsingsområde M (Mat og jordbruk)Generelt: Planen inneholder gode målsettinger med tiltak som vil være med å fremme sunn, bærekraftig og lokal mat.Strategi M2.5: Som ledende på urbant landbruk, bør Kristiansand kommune i samarbeid med Agder fylkeskommune og Statsforvalteren etablere et ressurscenter for matsystemer. Dette kan på sikt bli et nasjonalt senter, men begynne som et matressurscenter for Kristiansand og Agder. Lokaler på Søgnetunet med Agder fylkeskommune og Kristiansand kommune som eiere av hver sine bygg og som er fraflyttet, kan egne seg godt. Her vil jordbruksarealer og park kunne benyttes til praktisk testing, demonstrasjon, utprøving og vandring. Lokaler og utearealene er godt egnet til å utvikle formålet for urbant landbruk ved å fremme miljømessig og sosial bærekraft. Lokalene egner seg samtidig for nettverksbygging og kompetanseutvikling.	Innspillet om ressurscenter for matsystemer ivaretas og utdypes veldig tydelig i strategi for urbant landbruk som er under arbeid.

	<p>Fylkeskommunen har følgende innspill til konkrete tiltakspunkt under M: M2.1.1: Tiltaket bør tydeliggjøres ved å bruke begreper som "sette krav til" snarere enn å "be om". Det bør vurderes å legge inn en mengdeangivelse på lokal mat, som for eksempel prosentvis andel råvarer fra Agder beregnet ut fra kostnad. Det bør dokumenteres at forespørsel er sendt og at leveransen har en så stor andel som mulig. I tillegg til det tradisjonelle landbruket, bør nye, profesjonelle produsenter (inkludert småskala-produsenter) ha prioritet.</p>	<p>Innspillet om å tydeliggjøre begreper vil ikke føre til endringer i tiltaket. Det er ikke lov til å "kreve" lokalprodusert mat i offentlige anskaffelser. Det er imidlertid flere virkemidler man som offentlig oppdragsgiver kan iverksette for å legge til rette for lokalprodusert mat, men man har samtidig ikke anledning til å oppstille dette som et krav i offentlige anskaffelsesprosesser. Det vil sende et uheldig signal, dersom det i handlingsplanen uttrykkes at en «stiller krav» til lokalprodusert mat, når en ikke kan følge dette opp i praksis. Det er også utfordrende å gi en viss gruppe produsenter prioritet, da det går i mot reglene om likebehandling.</p>
	<p>M2.1.2: 3. For å kunne analysere og vurdere kommunens innkjøp av næringsmidler opp mot politiske mål for lokal næringsutvikling og bærekraft, bør anskaffelse av næringsmidler i kommunal regi være tilrettelagt for at slike analyser kan gjennomføres så langt det er mulig innenfor rammene av innkjøpsregelverket</p>	<p>Viktig innspill som tas med i det videre arbeidet med tiltakene og indikatorer. Kommunen er Miljøfyrtårnsertifisert og rapporter årlig på matavfall. I forbindelse med sertifisering og årlig rapportering stilles det krav til mål og tiltak knyttet til bærekraftig mat (økologisk, kortreist, redusere kjøtt, økt kornprodukter og belgvekster). Det rapporteres på gjennomførte tiltak, men dette følges ikke opp med tallfestede indikatorer. Tallfestede indikatorer ved hjelp av analyseverktøy vil gjøre det enklere å vurdere om vi går riktig vei.</p>
	<p>Satsningsområde B (Bærekraftig steds- og eiendomsutvikling) og G (Grønn omstilling i næringslivet) Generelt: Fylkeskommunen mener at man også innenfor dette området bør nevne UiA og forskningsmiljøene som ekstern partner. For å lykkes med den grønne omstillingen vil det være nødvendig å tenke nye forretningsmodeller og strategier, og da vil det være behov for nytt og økt kunnskapsgrunnlag. FoU-miljøene er nevnt under de andre punktene, og fylkeskommunen mener de inngår naturlig også under det som har med næringslivet å gjøre. Agder fylkeskommune mener videre at Offentlig Fellesinnkjøp Agder (OFA) bør nevnes eksplisitt i alle tiltak under punkt G. Videre etterlyses tiltak som bidrar til å øke både kunnskap og kompetanse om hvordan SMB'er kan lykkes i arbeidet for grønn omstilling. Dette bør gjøres med en forretningsmessig tilnærming. Mulige eksterne samarbeidspartnere kan for eksempel være Næringsforeningen i Kristiansandsregionen og Innoventus Sør. Agder fylkeskommune er positive til at Agder symbiose er nevnt som en strategisk samarbeidspartner for mer sirkulær økonomi i regionen, som en arena for å finne samarbeidspartnere og involvere aktuelle aktører til felles satsninger innenfor sirkulær økonomi. Fylkeskommunen har følgende innspill til konkrete tiltakspunkt under B og G:</p>	<p>Innspillet om behov for nytt og økt kunnskapsgrunnlag, også for næringslivet, anses som ivaretatt i tiltak under satsningsområdet Klimaledelse K1.2.1 om <i>omstillingsprosjekter</i> og K1.2.2 om å <i>samarbeide og innhente kunnskap</i>. Tiltak K2.2.2. om <i>kompetanseheving</i> blir endret til å inkludere forskningsinstitusjoner. Vedrørende innspill om tiltak for å øke kunnskap og kompetanse om hvordan SMBer kan lykkes med omstilling, blir handlingsplanen endret med å inkludere Innoventus Sør, Næringsforeninger og bransjeorganisasjoner som mulige eksterne samarbeidspartnere i tiltak K2.2.2.</p>
	<p>B2.1.1 Her mener vi OFA (Offentlig fellesinnkjøp Agder) bør være en relevant samarbeidsaktør. B3.3.1 Fylkeskommunen stiller seg positive, og mener dette er relevant i forhold til samarbeidet i Agder symbiose.</p>	<p>B2.1.1 Innspillet om at OFA (Offentlig fellesinnkjøp Agder) tas inn i handlingsplanen og legges til som ekstern aktør. B3.3.1 Nettverket Agder symbiose, og kompetansen som bygges der, anses å være en aktuell ressurs for å bygge kompetanse på sirkulærøkonomi i kommunen og legges til som ekstern aktør.</p>

	<p>G1.2.1 Fylkeskommunen mener det er positivt at eksisterende samarbeid med Kristiansand kommune om å utvikle relevante indikatorer for grønn næringsutvikling (Grønn monitor Agder) løftes frem.G1.3.2 om Bølgen bærekraftsenter: se generell kommentar om delmål G.G2.1.1 OFA bør inkluderes som mulig samarbeidsaktør.G2.2.2 Agder fylkeskommune mener dette kan være spennende å teste ut som et tiltak gjennom #vårtagder-strukturen, med et pilotprosjekt på tvers av kommuner og sektorer.G2. 3 Et ekstra tiltak under dette punktet kan være å utvikle et verktøy eller en digital plattform for å synliggjøre regionens muligheter til å legge til rette for fremtidens bærekraftige løsninger, for eksempel som et samarbeid med Agder fylkeskommune og Invest in Agder.G2.4.1 OFA bør inkluderes som mulig samarbeidsaktør.G2.5.2 Det er positivt at Agder symbiose er nevnt som tiltak.</p>	<p>G1.2.1 Grønn monitor Agder er tenkt inkludert i dette tiltaket, og det gir derfor ingen endring i handlingsplanen. G1.3.2 Se generell tilbakemelding til delmål G ovenfor. G2.1.1 Innspillet er hensyntatt ved at OFA er lagt til som mulig ekstern samarbeidspartner. G2.2.2: Det er enighet om pilotprosjekter med andre aktører støttes. Innspillet tas med i det videre arbeidet for å gjennomføre dette tiltaket. Agder fylkeskommune er allerede oppført som samarbeidspartner for dette tiltaket, slik at det ikke er behov for endring i handlingsplanen. G2.3 Det er et bra innspill å utvikle digitale verktøy og/eller plattformer for å synliggjøre regionens muligheter og bærekraftige løsninger. Det er også mulig at allerede etablerte plattformer kan videreutvikles. Det er ønskelig med videre samarbeid med Agder Fylkeskommune og Invest in Agder for å få til dette.G2.4.1 Dette innspillet er hensyntatt, og OFA er lagt til som mulig ekstern samarbeidspartner.</p>
<p>Næringsorganisasjoner og bedrifter</p>		
<p>4 Norges Lastebileier-Forbund - Region Agder</p>	<p>NLF Agder har følgende innspill til «Handlingsplan til klima- og miljøstrategi»: Planen bør under flere av punktene ta inn i seg varelevering i byer og tettsteder. Dette er et punkt som LUKS kan gi nyttig informasjon rundt. De er best i landet på denne problemstillingen: https://www.luks.no/ Dette omhandler også samfunnsikkerhet.</p>	<p>ML 1.4.2 stiller krav til utslippsfrie kjøretøy ved bruk av drosje og kjøp av varer og tjenester. ML 1.5.2 omhandler konsekvensene av å innføre null eller lavutslippssoner for all transport i sentrale områder. ML 1.5.5 beskriver innfasing av krav til bruk av nullutslipps kjøretøy ved anskaffelser av varer og tjenester innen 2030.</p>
	<p>EU sitt program «fit for 55» bør også inn i planen på enkelte punkter for transport. Dette bl. annet gi opplysninger om lade / fylleinfrastruktur. Selv om dette trolig vil gjelde TEN-T nettverket er det viktig at fylket også tar sitt ansvar når det gjelder lade / fylleinfrastruktur. Skal vi få til en bærekraftig omstilling må fylket legge til rette for muligheter for lade / fylleinfrastruktur på veinettet.</p>	<p>Lade- og fylle infrastruktur vil etableres ettersom den største andelen av bilparken etter hvert blir elektrifisert. Denne utviklingen vil trolig i stor grad bli drevet av næringslivet.</p>
	<p>For en best mulig miljøvennlig transport er også innføring av Modulvogntog på Kommunale veier viktig. Det har direkte konsekvens for både miljø og konkurransekraft for bedrifter i kommunen. Derfor må flest mulig kommunale veier legges til rette for modulvogntog.</p>	<p>Dette vil være et spørsmål knyttet til veikvalitet, og må vurderes i konkrete tilfeller.</p>
	<p>Det bør legges rammer for samarbeidsorganer for intermodale transportløsninger. Skal man nå målene om gods fra vei til sjø og bane bør det være mål og rammer for denne type oppgaver. Kommunen har alle muligheter med god vei, havner og jernbane.</p>	<p>Hele delmål ML 2 omhandler tiltak for dette.</p>
<p>10 Jordvern Agder og Landbruksrådet i Kristiansand.</p>	<p>Vi har mottatt ovennevnte plan og noterer oss for mange gode holdninger som landbruket kan stille seg bak. Vi er særskilt på vakt for arealbruken, og hvordan planleggingen for boliger, næringsbebyggelse og bevaring av dyrket mark.</p>	

	Når det gjelder boligbygging mener vi at all boligbygging kan ikke konsentreres i sentrale områder (M 1.1.1. Kompakt boligbygging) Dette kan føre til en utarming av bygdene i Kristiansand og på sikt bli en forgubbing. Ungdom må få anledning til å slå seg ned i sine hjemtrakter og videreutvikle sin bygd. Det må derfor være mulig å få godkjent reguleringsplaner som tar hensyn til dette.	Problemstillingen ivaretas av kommuneplanens arealdel.
	Når det gjelder dyrket mark er vi fornøyd med mange av formuleringene om å vern av disse arealene. De beste jordbruksarealene i kommunen ligger gjerne i sentrale strøk og er derfor viktig å ta vare på. Dette er også et utstillingsvindu mot befolkningen der man får en annen og positiv naturopplevelse. Disse arealene er også de viktigste for å produksjon av grønnsaker, poteter og bær. Vi snakker da om kortreist mat og muligheten av å drive urbant landbruk. Planenes punkt A1.2. Fortetting A1.3. Hindre omdisponering av dyrket mark, Disse punktene er til en viss grad i konflikt med hverandre. Vi vil minne om at regjeringen har sagt at bevaring av dyrket mark skal ha fortrinn i all planlegging. Det er derfor viktig at vedtatt politikk om å satse på transportaksen og utbygging langs denne ikke kan få fortrinn i forhold til bevaring av dyrket mark. Det må være mulig å finne egnede boligområder på fjellgrunn selv om de ikke er helt inntil transportaksen. Vi har ikke noe dyrket mark å avse.	I forslaget til den nye kommuneplanens arealdel ligger det flere planbestemmelser som skal sikre vern av dyrka mark og matjord. Dette gjelder særlig § 25 Dyrka mark (PBL §11-9, nr. 6)1. Nedbygging av dyrka mark og myr skal unngås. 2. Der dyrka eller dyrkbar mark er vedtatt omdisponert, skal det utarbeides en matjordplan. Dersom dyrka mark skal brukes til annet enn dyrking skal det redegjøres for hvorfor tiltaket må være plassert på dyrka mark og hvilke alternative plasseringer som har blitt vurdert. Matjordplanen skal sikre at matjordlaget brukes til nydyrking eller forbedring av annen dyrka eller dyrkbar mark til matproduksjon. I tillegg står det også i planbestemmelsens § 12, andre byggegrenser, at ny boligbebyggelse skal plasseres minst 25 m fra dyrka mark. Blir §§ 12 og 25 praktisert som forutsatt, bør jordvern hensynet være ivaretatt i den nye arealdelen og dermed målkonflikter mellom A 1.2 og A 1.3 unngås. Innspillet medføre dermed ikke endringer i handlingsplanen.
15 Næringsforeningene	Viser til utsendte handlingsplan for klima og miljøstrategien til Kristiansand kommune. Vi gir her en kort, generell respons og kommenterer relevante enkeltpunkter under. Næringsforeningen i Kristiansandsregionen har nå 1200 medlemsbedrifter, primært i Kristiansandsregionen, men også utenom i fylket. Organisasjonen har tatt et tydelig standpunkt for å fremme grønn omstilling i næringslivet, både i form av kurs i egen regi og høyere utdanning hos UiA. Vi kjører en årlig undersøkelse som måler hvor flinke våre medlemmer er til å møte bærekraftmålene. Undersøkelsen gjøres i flere foreninger nasjonalt i samarbeid med PwC og bør nevnes i handlingsplanen. Etter at planen ble sendt ut på høring, er det også klart at UN Global Compact etableres i Agder , med ett årsverk i Kristiansand. Dette bør også komme frem av planen. Helt overordnet så fremstår planen som ambisiøs, med mange aksjonspunkter. Flere av disse er likevel formulert runde og lite målbare. Vi spør om kommunen hadde vært bedre tjent med årlige/toårige handlingsplaner, svært korte i formen, der man prioriterer tydelig et eller to områder der man skal oppnå endring. Her kunne det fremgått enda tydeligere hvem som bør medvirke og saksområder man ønsker oppmerksomhet på for å endre nasjonal politikk.	Næringsforeningens årlige undersøkelse kommenteres nedenfor i innspill til delmål G.1. UN Global Compact: Kommunen er åpen for å samarbeide med alle relevante aktører inkl. UN Global Compact. Dette innspillet blir ivaretatt i punkt K1.2.1 Dette er en overordnet handlingsplan for kommunen, som følges opp av en del andre planer og strategier (f.eks ny innkjøpsstrategi som er planlagt). Behovet for revidering av planen/tiltakene vil vurderes fortløpende. Vurderinger gjøres basert på utviklingen i samfunnet og faggrunnlaget. Dette er et fagfelt som utvikler seg raskt, og derfor har det også vært behov for at tiltakene gir den fleksibiliteten som trengs. Kristiansand kommune utarbeider også årlig klimabudsjett. Her spilles det inn tiltak fra organisasjonen, og disse oppdateres hvert år. Så langt det lar seg gjøre blir disse tiltakene effektberegnet (CO2e).
	Handlingsplanen kommer delvis inn på denne utfordringen, der plan- og bygningsloven legger demper på noen typer tiltak, som å kreve utslippsfrie byggeplasser. Samtidig eier kommunens Knas, der kommunen har mulighet til å fremme innovasjon og bærekraftige løsninger i egne prosjekter. Planen går i liten grad inn på hvilken rolle slike selskaper skal ha. Helt generelt bør en kommune som Kristiansand være ledende og drivende for	Viser til tiltaket som beskrevet i K1.9.1 om bruk av eierskapsmeldingen for klima- og miljøføringer til virksomheter som kommunen har eierskap i (som KNAS og andre). Målet dette tiltaket er knyttet opp til er "Kommunen er en nøkkelaktør i omstillingsarbeidet, og har tydelig klimaledelse". Viser også til strategi K1.8 om at kommunen skal være et forbilde for klimaomstilling. Dersom strategien og

	<p>utviklingen, slik at næringslivet får noe å strekke seg etter og bryne seg på. Slik skaper man innovasjon i næringslivet.</p>	<p>handlingsplanen vurderes helhetlig og med forståelse av hvilken rolle kommunen som organisasjon har i omstillingsarbeidet, mener vi at innspillet er ivarettatt.</p>
	<p>Planen tar opp temaet arealbruk, som nok blir en av de heteste sakene i årene som kommer. Som alternativ til feltutbygging, skal det transformeres og fortettes. Sannsynligvis har kommunen hatt for mange, samtidige utbygginger, men vi frykter man nå går fra en ytterkant til en annen. Det store utbudet av boliger, har gitt Kristiansand en annen prisutvikling enn de fleste større byer og sikret at mange kan eie egen bolig. Strammes politikken kraftig inn, vil prisene gå kraftig opp og et av fortrinnene til kommunen forsvinner. Nettopp Kristiansand som i debatten trekkes frem som kommunen som har gjort de rette tingene i boligpolitikken, bør løfte problemstillingen om hva som skjer hvis arealpolitikken strammes kraftig inn. Målene i miljøpolitikk slår direkte inn i markedet og endrer prisene, med det resultat at flere må leie fremfor å eie. I et land som i realiteten bare kjenner en boform – selveie – slår dette ekstra hardt. Kommunen bør løfte problemstillingen, fordi en endring ireglene kan ikke komme før man også har vurdert de finanspolitiske virkemidlene i boligpolitikken.</p>	<p>Hovedgrepet med fortetting og transformasjon er vedtatt i kommuneplanens samfunnsdel. Bystyret vil avklare omfanget av arealer avsatt til boligutbygging ved vedtak av kommuneplanens arealdel. Problemstillingene knyttet til boligpolitikk vil bli tatt opp i en egen sak etter vedtaket av kommuneplanens arealdel og ved revisjon av utbyggingsprogrammet i tråd med vedtatt kommuneplan. Innspillet medføre dermed ikke endringer i handlingsplanen.</p>
	<p>For øvrig står kommunen og regionen foran store endringer i form av nye, grønne verdikjeder, etablering av ny industri og virksomhet, med flere tilflyttere som resultat. Det er her storsamfunnet har investert iblant annet infrastruktur som gir et større bo- og arbeidsmarked. Da må det også være tilstrekkelige arealer tilgjengelig for næringsvirksomhet. Arealbruken i Agder bør ses i sammenheng, der faktisk fritidsbebyggelse er det som skal stå for over halvparten av arealbruken i årene som kommer. Må man velge, bør arbeidsplasser prioriteres.</p>	<p>Arealbruken avklares i kommuneplanens arealdel. Forholdet mellom næringsformål og fritidsbebyggelse er ikke en aktuell problemstilling i høringsforslaget til arealdelen. Hovedproblemstillingen er utbyggingsformål eller LNF-formål. Innspillet medføre dermed ikke endringer i handlingsplanen</p>
	<p>ML 1.1.5 Bruke parkeringspolitikken aktivt for å begrense biltrafikken.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vi minner om at det allerede er vedtatt ambisiøse krav for Kvadraturen. Målet er at stadig flere skal jobbe i sentrum og i bydeler. Strammes parkeringspolitikken for kraftig inn, vil man ikke oppnå denne veksten. Vi er enige i at veksten primært skal komme i sykkel, gange og kollektiv, men innstramninger i sentrum må ses i sammenheng med øvrige tiltak, som for eksempel innfartsparkering. I dag er flere av disse overfylt. Bilparken går også i retning av nullutslipp, så et ønske om å regulere i sentrum, handler nok vel så mye om å forebygge en trengselsproblematikk. 	<p>Enighet om at det bør oppfordres til sykkel, gange og kollektivtransport. Antall parkeringsplasser i sentrum må vurderes konkret, og vil være et av elementene i parkeringspolitikken for hele kommunen.</p>
	<p>ML 1.3.2 Det legges til rette for utslippsfrie løsninger på bygg- og anleggsplasser</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hva betyr dette i praksis? Her bør man komme opp med et konkret forslag - hvis ikke bør tiltaket strykes. Videre henger dette svært tett sammen med tilgang på strøm. I dag er kapasiteten i Kristiansand sprenget. Alle tiltak, også dette, avhenger av tilgang på mer strøm. Utslippsfrie maskiner koster mer, så i den grad man ønsker 	<p>Tiltaket ML 1.5.1 legger til rette for en kartlegging av muligheten, og tiltaket ML 1.3.2 fremhever gjennomføring. Temaet omhandles også i Klima- og miljøstrategi. Bygg og anlegg, vedtatt av bystyret 27.10.2021. Dette gjelder for kommunale byggeprosjekter. På sikt er det grunn til å anta at utslippsfrie anleggsplasser blir en</p>

	<p>en overgang, handler det også om kommunens vilje til å betale. Dette er også relevant for punkt ML 1.5.1</p>	<p>standard. Kostnadsbildet vil bli likt for alle aktører i markedet, og et felles ansvar for hele næringen.</p>
	<p>B2.1.3 Bonusordninger for klima- og miljøytelser i konkurranser og kontrakter • Hva slags bonusordninger? Kan disse være raskere saksbehandling og lavere gebyrer?</p>	<p>B2.1.3 Forslaget om bonusordninger for klima og miljøytelser i kontrakter har i hovedsak rettet seg mot å vurdere muligheter i selve entreprisen. Innspillet om å se på muligheter i fht saksbehandling og gebyrer er interessant, men må utredes og innlemmes i ordinær budsjettprosess. Det ligger derfor ikke til rette for å ta inn dette tiltaket nå, men kan vurderes ved revisjon av handlingsplanen.</p>
	<p>B3.1.3 Ved salg av kommunale utviklingsprosjekter skal det etableres ambisiøse miljøkrav. • Målet sier svært lite. Hva er ambisiøse krav? Her må man knytte en tydelig bransjekontakt for å få frem hva kravene kan være. Ofte er næringslivet klar for mer omstilling enn det det offentlige krever.</p>	<p>B3.1.3 Med ambisiøse miljøkrav legges det til grunn at det er krav ut over det som allerede er lovpålagt. Det er åpenbart at samarbeid og dialog med bransjen er en vesentlig del av dette tiltaket, og bransjeorganisasjoner legges til som ekstern aktør.</p>
	<p>B3.2.2 Oppfordre til at klimagassberegninger for hele livsløpet for bygg brukes som beslutningsgrunnlag for valg av løsninger • Kan man ikke i stedet være såpass tydelig at man krever klimagassberegninger? Bransjen har utviklet verktøy for dette, og er foran kommunen allerede.</p>	<p>B3.2.2 Tiltaket er formulert som en oppfordring fordi kommunen ikke kan kreve dette for eksterne prosjekter, men ønsker å være en pådriver for at enda flere bruker dette verktøyet, både på direkte og indirekte utslipp. I egne prosjekter og anbud er dette ivarettatt gjennom kommunens egen klima og miljøstrategi for bygg og anlegg.</p>
	<p>B4.2.1 Tilrettelegge for nettverk innenfor bygg og anleggsbransjen med fokus på bærekraft og omstilling. - Her må kommunen være tydelige på hvilken rolle Bølgen skal ha, og passe på at den ikke blir en konkurrent som går i beina på etablerte aktører som finansieres av medlemmer og private midler. Bølgen må være en koordinert samarbeidspartner.</p>	<p>B4.2.1 Det er viktig for kommunen å ikke konkurrere, men å samarbeide for å nå målene i strategien. Intensjonen med Bølgen bærekraftsenter er blant annet koordinering, samarbeid, og å være en kunnskapsarena. Kommunen har god dialog mellom de forskjellige aktørene, og legger til grunn at alle bidrar til kompetansebygging for lavutslippssamfunnet.</p>
	<p>Delmål G1: Viser til undersøkelser nevnt i starten som vi gjennomfører og som gir tydelige indikatorer. • Vi støtter ellers arbeid for å få flere sertifiserte virksomheter, men det fordrer at sertifisering gir en fordel i offentlige anskaffelser.</p>	<p>Innspillet om undersøkelser som gjennomføres av Næringsforeninger, blir ivarettatt ved å inkludere Næringsforeninger som mulig ekstern samarbeidspartner for tiltaket G1.2.1 om utvikling av indikatorer. Innspillet om at sertifisering gir en fordel i offentlige anskaffelser, medfører ingen endringer og anses som ivarettatt i tiltak G.2.1.1 om å stille krav til at produkter og leverandører skal være miljøsertifiserte. Da vil det være en fordel i kommunens anbudskonkurranser å være sertifisert.</p>
	<p>G2.1.3 Ved anskaffelser vektlegges miljøfotavtrykk, kvalitet og investerings og driftskostnader for hele produktets levetid fremfor innkjøpskostnader, der det er relevant. • Veldig bra, men hva betyr dette i praksis? Hva med å tørre å sette opp en matrise for hva som teller i en konkurranse/anbudssituasjon?</p>	<p>Innspillet til tiltak G2.1.3 om anskaffelser medfører ingen endringer i handlingsplanen. Kommunen skal revidere sin anskaffelsesstrategi og innspillet sendes videre til den prosessen.</p>
	<p>G2.5.1 Videreutvikle Bølgen bærekraftsenter som en samarbeidsplattform og møtearena for omstilling. • Hva betyr "videreutvikle"? Hvor er det man vil med Bølgen? Det foregår svært</p>	<p>Vedrørende innspillet til tiltak G2.5.1 om videreutvikling av Bølgen bærekraftsenter, refereres det til tiltak G2.5.1 og G1.3.2, som sier at Bølgen bærekraftsenter skal utvikles som arena for kunnskapsdeling, samarbeidsplattform og møtearena. Når det gjelder tiltak knyttet til Bølgen bærekraftsenter, så er samarbeid et</p>

	mange debatter og kursprogram allerede i regi av næringslivet, som det er viktig at ikke kommunen blir en konkurrent til	nøkkelord som går igjen gjennom hele strategien og handlingsplanen. Det er viktig for kommunen å ikke konkurrere, men å samarbeide for å nå målene i strategien. Kommunen håper på god dialog med næringslivet for å klare dette.
	K 2.1.1, 2.2.1 og 2.2.2: Som allerede nevnt, foregår det mange viktige løp i privat regi, betalt av det private midler. Skal man lykkes, er det viktig at disse er med som eksterne aktører i arbeidet her. Til punkt 2.2.2. vil vi spesifikt gjenta at kommunale satsinger ikke må være en konkurrent til eksisterende tilbud.	Innspillet om at eksterne aktører bør være med i arbeidet for flere av tiltakene under satsningsområdet Klimaledelse, blir ivare tatt ved å inkludere Næringsliv/Næringsforeninger/Bransjeorganisasjoner og innbyggere som mulig eksterne samarbeidspartnere, i handlingsplanen. Når det gjelder innspillet til punkt K2.2.2 er det som nevnt viktig for kommunen ikke å konkurrere med eksisterende tilbud, men å samarbeide for å nå målene i strategien. Kommunen håper på god dialog med næringslivet for å klare dette.
	K2.2.3 Informere om kommunens klima- og miljømål, og hva som forventes og kreves for å nå disse. • Hvorfor ikke være såpass konkret – dette er tross alt en handlingsplan – at man sier: Fire ganger i året skal kommunen ta initiativ til informasjonsmøte med relevante tema i samarbeid med relevante organisasjoner. For mer info, kontakt næringspolitisk leder Roar Vigeland Osmundsen, 412 44 323 eller roar@nikr.no, Kristiansand, 19. mai 2023, Trond M. Backer - Adm. dir.	Innspillet om å være mer konkret i handlingsplanen om klimakommunikasjon, medfører ingen endringer i handlingsplanen. Det ønskes å holde tiltaket overordnet for å kunne tilpasse tiltaket etter behov, og formidle informasjonen på best mulig måte i øyeblikket. Innspillet tas likevel med i det videre arbeidet med dette.
Natur- og friluftslivsorganisasjoner		
11 Naturvernforbundet i Kristiansand	Naturvernforbundet i Kristiansand (NiK) viser til sine innspel til behandling av strategidokumentet. Der blei det lagt vekt på tre område: energisparing og lokal produksjon av fornybar energi, sjø og vassdrag og arealbruk og naturmangfald. Vi vil konsentrere oss om disse områda også i denne høringsfråsegna. NiK har følgjande innspel til handlingsplanen:	
	NiK støttar forslaget om å vurdere verneområde i sjø. Men punktet må få ei meir forpliktande form. Vi har fått nye forskingsresultat som viser verdien av verneområde blant anna for å styrke bestanden av torsk og hummar. NiK viser også til den nye rapporten Faggrunnlag for helhetlige forvaltningsplaner for norske havområder: Hovedrapport 2019-2023. Der blir det foreslått å definere store deler av sørlandskysten som særleg sårbart område. Det er på overtid å etablere verneområde i sjø.	24% av sjøareal er vernet etter naturmangfoldloven allerede i Kristiansand kommune - Oksøy-Ryvingen, Kjosbukta og sjøarealet til fire sjøfuglreservater øst i kommunen. Dette gjelder overflateareal og ikke vannsøylen eller livet i havet. Utredning av utvidet verneområder for hummer (hummerreservater) er påbegynt og vil bli forankret politisk i løpet av høsten 2023. Intakte marine økosystemer har en viktig karbonlagringsfunksjon, og tiltaket åpner opp for å vurdere andre typer vern i tråd med Norges internasjonale forpliktelser om 30% marint vern. Tiltaket kan sees i sammenheng med andre tiltak som har mer forpliktende ordlyd, som tar hensyn til akvatiske økosystemer og deres karbonlagringsfunksjon; A 2.1.2 <i>Utrede muligheter for å øke naturlig karbonlagring i arealer på land, vann og i sjø i Kristiansand</i> , A2.2.1 punkt to: <i>Lage temakart for karbonrike arealer på land, vann og i sjø</i> . Innspillet medføre dermed ikke endringer i handlingsplanen.

	Vi ser positivt på at planen omtalar karbonlagring også i sjø og ferskvatn. NIVA har nyleg publisert ein rapport (NIVA-rapport ISSN 1894-7948) som viser at marine karbonlagre spelar ei viktig rolle i karbonkretsløpet, både som lager for karbon og for kontinuerlig opptak av karbon. Rapporten viser også kor lett det er å øydelegge karbonlageret. NiK går inn for forbod mot å fylle/dumpe masse i sjø og ferskvatn. I det minste må ein kreve ein uavhengig analyse av konsekvensar for karbonlager og naturverdiar før det blir gitt løyve til dumping/fylling i sjø og ferskvatn.	Mudring, dumping og annen utfylling i sjø og vassdrag er i utgangspunktet forbudt. Alle som vil gjøre tiltak, trenger tillatelse etter forurensningsloven fra Statsforvalteren. Mudring, dumping og utfylling krever også behandling etter plan- og bygningsloven (kommunen) og havne- og farvannsloven (Kystverket/havnevesenet). Handlingsplanen innholder tiltak som skal sikre at karbonlagring i sjø og ferskvann vil bli bedre ivaretatt i arealplanleggingen. Dette gjelder særlig tiltak A 2.2.1. <i>Styrke kunnskapsgrunnlaget om naturen i Kristiansand</i> , A 2.2.2 <i>Ta i bruk nye verktøy for å vurdere klima- og naturpåvirkning</i> og A 2.2 <i>Vurdere påvirkning på økosystemtjenester i konsekvensutredninger</i> .
	NiK etterlyser eit punkt om å utarbeide ein kommunedelplan for naturmangfold i samsvar med tidlegare vedtak.	Med hensyn til kommunedelplan for naturmangfold så er det som del av grunnlaget for revisjon av kommuneplanen utarbeidet en temautredning for naturmangfold. Denne gir en oversikt over naturmangfold i kommunen. https://www.kristiansand.kommune.no/contentassets/731ab6cea23b4bd295a9271d2fa16d66/fagnotat--bla-gronn-med-forside.pdf Kommunen vil vurdere om det er behov for en egen kommunedelplan om naturmangfold.
	Punkta om kollektivtransport er for uforsiktlige. Byvekstavtale med klare krav til driftsstøtte til kollektivtransporten må omtalast.	Dette vil bli et sentralt punkt i forhandlingene om byvekstavtale, som vedtas av bystyret.
	Punktet om overføring av gods frå bil til båt og bane er også for uforsiktlige. Her må sikring av jernbanespor til konteinarhamna omtalast.	ML 2.1.1 omhandler nettopp dette.
	Handlingsplanen har fleire punkt om utslippsfrie løysingar som ofte vil vere elektrifisering. Sidan fornybar kraft er ein knapp ressurs, inneber det at vi bør satse på energisparing og lokal energiproduksjon, blant anna solenergi på bygningar. Dette må inn i planen.	Vi mener at begrepet "utslippsfrie løsninger" ikke er begrenset til bare å inkludere elektrifisering selv om dette antakelig vil være vesentlig. Dette innspillet er ivarett indirekte gjennom et fokus på sirkulær økonomi, system for å premiere klima og miljøtelser i kontrakter, fokus på ambisiøse miljøkrav i egne utviklingsprosjekter og i samarbeid med andre.
	Kristiansand har fleire frivillige organisasjonar som jobbar for klima og miljø. NiK saknar omtale av samarbeid med klima- og miljøorganisasjonar og andre frivillige organisasjonar i klima- og miljøarbeidet.	Innspill om tydeliggjøring av samarbeid med frivillige organisasjoner, blir ivarett ved å inkludere frivillige organisasjoner for tiltakene K2.1.1 og K2.1.2 om samarbeid
16 Framtiden i våre hender	Generelt: Framtiden i våre hender Kristiansand finner mye bra i administrasjonens forslag til handlingsplan. Mye av målsetningene er riktignok for vage og for lite forpliktende. Handlingsplanen er svak på ENØK og lokal fornybar energiproduksjon. Mange frivillige organisasjoner kunne dessuten vært nevnt blant eksterne aktører. Vi foreslår her noen konkrete nye punkter og konkretiseringer. Eyvind Danielsen, leder	
	A1 - Aktivt oppheve gamle reguleringsplaner for å hindre byspredning	A1: Det ble gjort en vurdering av større ubebygde utbyggingsområder i gjeldende kommuneplaner i forbindelse av utarbeidelse Kommuneplanens arealdel for Kristiansand, om des kulle tas ut eller videreføres. I notatet under fra 2022 finner du vurderinger som ble gjort: https://www.kristiansand.kommune.no/contentassets/731ab6cea23b4bd295a9271d2fa16d66/notat--vurdering-av-ubebygde-utbyggingsomrader-21.04.2022..pdf

	<p>A2</p> <ul style="list-style-type: none"> - Innføre arealnøytralitet - dvs hvis et jomfruelig areal bygges ned, må et tilsvarende areal tilbakeføres til natur. - Stans i all fritidsbebyggelse. Dette må evt følges opp i kommuneplanens arealdel. Kommuneplanen må overkjøre evt allerede regulert fritidsbebyggelse. 	<p>A2: Arealnøytralitet ble vurdert i arbeidet med kommuneplanens arealdel, men det ble besluttet å ikke vedta dette som prinsipp for arealplanlegging. Flere tiltak i handlingsplanen understøtter mål om å ta vare på naturen og restaurere natur i større grad (eks. A.1.4.1, A2.1.1., A2.1.3, A2.2.1). Her er lenke til fagnotat som omtaler arealnøytralitet: https://www.kristiansand.kommune.no/contentassets/731ab6cea23b4bd295a9271d2fa16d66/fagnotat---klima-og-miljo-25.08.2022.pdf.</p> <p>Vurdering knyttet til fritidsbebyggelse følges opp gjennom kommuneplanens arealdel. Innspillet medføre dermed ikke endringer i handlingsplanen.</p>
	<p>Mindre plen, mer natur! Redusere mengden gressarealer med lav Cbiodiversitet til fordel for frukttrær og andre nyttevekster, villmark og engmark. (Hører også til M1 og M2.)</p>	<p>Innspillet blir delvis ivareteatt igjennom arbeidet med strategi for urbant landbruk.</p>
	<p>Redusere/avskaffe bruk av fallmatter av gummi.</p>	<p>Innspillet vil bli vurdert i revideringen av handlingsplan mot marin forsøpling.</p>
	<p>ML1- I samarbeid med AKT innføre reiseplanlegger tilsvarende Ruter.no som viser alternative ruter for forskjellige typer grønne transportmidler.- Innføre utleie av kommunal bilpark utenom arbeidstid, eks etter modell fra Bodø kommune.- Forby utleie av el-sparkesykler. Sparkesyklene erstatter i all hovedsak bare grønne turer, men skaper problemer for alle andre. Produksjon av El-sparkesykler tilsier i seg selv at klimaeffekten antagelig er negativ.- Innføre prøveperiode der Lundsbrua forbeholdes kollektivtrafikk.- Bidra til å finansiere billigere kollektivtrafikk og flere elbusser</p>	<p>Gode og konkrete forslag, som må vurderes i arbeidet med tiltakene under ML 1. Kommunal bilpark og mulig utleie, er under utredning. Når det gjelder el-sparkesykler er det vedtatt en lokal forskrift som regulerer dette. Prøveperiode for Lundsbrua er vurdert, og kan eventuelt bli aktuelt senere. Kollektivtransport og økonomiske støtteordninger blir vurdert ved forhandlinger om en ny byvekstavtale.</p>
	<p>ML2</p> <ul style="list-style-type: none"> - Jernbane til evt ny havn må være et krav - Sette krav om landstrøm for alle cruiseskip - innen et gitt årstall. - Fase ned antall cruiseskip-ankomster på generell basis. 	<p>Jernbaneforbindelse til ny havn er håndtert i vedtatt kommunedelplan, Havneområde nord - Kongsgård Vige. Jernbaneforbindelse til fergehavna, blir ivareteatt gjennom Gartnerløkkaprosjektet. Kristiansand havn er en offentlig havn og har mottaksplikt. Etter internasjonalt lovverk er det trolig ikke er anledning til å kreve landstrøm for alle cruiseskip. Det kan prisdifferensieres, og dette vil i så fall vurderes av Kristiansand havn. Internasjonalt pågår også et arbeid mot cruisenæringen for å redusere utslippene fra skipene.</p>
	<p>G1</p> <ul style="list-style-type: none"> - Arbeide systematisk for å dytte borettslag og sameier i bærekraftig retning. Støtte og rådgivning til ENØK, solceller og liknende. - Aktivt kartlegge og oppmuntre bedrifter, offentlige instanser og infrastruktur med spesielt gode forhold for å oppmuntre til solenergi på tak og andre flater. - Tilrettelegge Bølgen Bærekraftsenter bedre som senter for miljøorganisasjoner. Bølgen må være mer tilgjengelig for allmennheten og kunne fungere som møteplass også utenom arbeidstid, i tråd med hva vi har oppfattet som intensjonen. Evt legge til rette alternative lokaler for dette formål. 	<p>Kommunen skal "Identifisere og gjennomføre klima- og energieffektiviseringstiltak som også kan bidra til å redusere forbruk og indirekte utslipp både i organisasjonen og på samfunnsnivå.", ref. tiltak K1.6.2. Dette kan blant annet omfatte støtte og rådgivning til ENØK-tiltak. Kommunen har også en tilskuddsordning for solceller i borettslag og sameier. Videre tar kommunen sikte å å utvikle egne bygg/investerings/eiendomsprosjekter som forbildeprosjekter og være en aktiv part i kompetansehevingsnettverk hvor målet er omstilling til et lavutslippsamfunn. Dette mener vi samlet kan bidra til å svare ut innspillet om bærekraftige borettslag, sameier, bygg og infrastruktur.</p> <p>Når det gjelder å tilrettelegge Bølgen Bærekraftsenter bedre som senter for miljøorganisasjoner, henvises det til tiltak punkt G2.5.1 og G1.3.2, der det står at</p>

		Bølgen skal videreutvikles som samarbeidsarena og møteplass. Kommunen leier også ut gratis møterom til lag og foreninger i Rådhuskvartalet etter arbeidstid to dager i uken.
	F1- Kommunen og Avfall Sør tar hensyn til avfallspyramiden og bruker en større del av innsatsfaktorene til å redusere at avfall oppstår.- F3.2.4: Herunder utvide til andre utlånsprodukter enn friluftsutstyr, eks verktøy.	Innspill vedrørende økt innsats øverst i avfallspyramiden, er dette ivarettatt gjennom delmål F3 hvor reduksjon av forbruk er strategi nr 1, og følges opp av tiltakene under strategi F3.2 og F3.3. Innspill om å utvide til andre utlånsprodukter anses ivarettatt i F3.2.3 som skisserer økt samarbeid for å skape delingsordninger.
Velforeninger, råd og organisasjoner mm		
12 Studentorganisasjonen i Agder (STA)	Høringssvar til Handlingsplan til Strategi for omstilling av Kristiansand til et bærekraftig lavutslippssamfunn er avgitt av Studentorganisasjonen i Agder (STA). I den forbindelse ønsker STA å takke for muligheten til å svare på høringen	
	Som en generell tilbakemelding er STA tydelig på at informasjon om endringene som foretas må komme studentene i hende for at de alltid skal være klar over hva som er gjeldendestandardpunkt eller regelverk.	Innspill vedrørende informasjon til studentene, anses som ivarettatt på overordnet nivå i tiltak K2.2.4 om å bruke ulike arenaer for klima- og miljøinformasjon. Innspillet tas med videre i kommunens arbeid med dette.
	Videre i høringssvaret ønsker STA å stille seg positive til at Kristiansand kommune utvikler en strategi i tråd med FNs bærekraftsmål. STA ønsker også å sette fokus på denne tematikken og er tilfreds med at dette blir tatt på alvor i kommunal sektor.	
	Det kommer tydelig frem i strategien at kommunen fremover ønsker å satse på kollektiv transport. I skrivende stund stiller STA seg svært kritisk til dette da dagens kollektive tilbud ikke holder mål. Prisene er ikke studentvennlige, og tilbudet er ikke godt nok. En gjennomsnittlig norsk student er 28 år gammel og det er da svært ugunstig at studentprisene øker etter fylte 30 år. Videre velger mange studenter å bosette seg et stykke utenfor sentrum da leieprisene gjerne er hyggeligere litt ute i distriktene. Det er også i regjeringens interesse at desentralisering skal prioriteres, likevel er det veldig vanskelig å komme seg til universitetet dersom man for eksempel bor i gamle Songdalen, Søgne eller litt ytterst på Hånes. Bussrutene favoriserer urbane strøk og det er uheldig.	Takstene for kollektivtransporten er under løpende vurdering, og det er et mål å øke andelen reisende med kollektivtransport.
	Videre sier strategien at målet er å minske transportbehovet da samfunnet til slutt skal se ut slik at man ikke trenger bil/buss for å komme seg mellom bolig og jobb. STA opplever at dette målet er satt uten hensyn til studentmassen. Det finnes det ikke nok studentboliger i nærheten av campus (dekningsgraden er i dag under 10%) og studentene er en av de gruppene i samfunnet som gjerne må forholde seg til flere arbeidsplasser. Mange har deltidsjobb ved siden av studiene og er avhengig av transport for å komme seg dit. Det er altså svært krevende å finne en bolig som	Oppfattes som en generell kommentar. Priser, rutetilbud, boligpolitikk med videre, er løpende vurderinger.

	ligger i sykkel-/gangavstand til både universitetet og en eventuell deltidsjobb. Svært mange studenter i Kristiansand har for eksempel deltidsjobb i sørlandsparken og da er man avhengig av en form for transport for å komme seg enten på jobb eller på universitetet.	
	STA opplever at handlingsplanen er svært ambisiøs og at målene som settes skal nås på veldig kort tid. STA er redd for at dette kan gå utover de økonomisk sårbare gruppene i samfunnet –som studentene.	Vedrørende innspill om bekymring for at oppfølging av handlingsplanen skal ramme sårbare grupper som studentene, er dette ivaretatt gjennom hele planen. Kommunens overordnede mål er at Kristiansand skal omstilles til et sosialt rettferdig lavutslippssamfunn, og arbeidet skal forsøke å ivareta alle bærekraftsdimensjonene; økologisk, sosialt og økonomisk.
5 Fiskåtangen velforening	På vegne av Fiskåtangen velforening ønsker jeg å spille inn et ønsket punkt til ML2, spesielt med tanke på ML2.2 - landstrøm. Som nabo til to fabrikker med store båter (Elkem og Glencore) mener vi det bør være et tydelig mål om å jobbe for at begge fabrikkene også må påkrevet landstrøm fra sine båter. Både med tanke på støyen som oppleves fra motodur under oppholdet, og selvsagt også miljøet med store motorer som går døgnet rundt.	Dette vil være en videre dialog med bedriftene.
Privatpersoner		
9 Bengt Daatland	Vedlagt er link til to nye rapporter som er svært aktuelle til kommunens arbeid med klima-handlingsplan. Omhandler vår nære kyst/havområder/ vanns funksjon som karbonlagringssystem. Kommunens arbeid med klimaregnskap må inkludere sjø, hav og vannforekomster. Økt tverrfaglig samarbeid mellom myndigheter/ fagmiljøer/organisasjoner.	Hensyn til akvatiske økosystemer og deres karbonlagringsfunksjon er omtalt i tiltakene A 2.1.2 <i>Utredde muligheter for å øke naturlig karbonlagring i arealer på land, vann og i sjø i Kristiansand</i> , A2.2.1 punkt to: <i>Lage temakart for karbonrike arealer på land, vann og i sjø.</i>
	Konsekvensutredninger: Kvalitetssikre at problemstillinger stilt i utredninger er dekkende for lokale påvirkninger til klimaendringer/forurensning. Tap av/skade på karbonlagringssystemer. Mer fokus på helhetlig tankegang enn "det enkelte tiltak". Økt næringsstoffavrenning til vann/sjø pga utbygging, må problematiseres (eks LURV, trådalgevekst).	Temaet blir ivaretatt i tiltakene A1.1.1 <i>Ta i bruk en klimaveileder for vurdering av klimakonsekvenser i plansaker inkludert klimagassberegninger</i> , A2.2.3 <i>Vurdere påvirkning på økosystemtjenester i konsekvensutredninger</i> og A2.2.2 <i>Nye verktøy i arealplanleggingen</i> .
	Grønt/parkområder: Et betydelig økt fokus på etablering av insektsvennlige områder. Overdreven bruk av gress som i dag, er svært destruktivt for insektsliv/naturmangfoldet/klima. Tilgang til perspektivet: Kommunen må med ovennevnte i minnet, problematisere/drøfte graden av planens ytring om menneskers økte tilgang til natur, vs dyre/fugle/insektslivs behov for livskraftige habitat.	Innspillet om ivareta livskraftige habitat for dyre/fugle/planteliv blir ivaretatt i tiltakene A1.4.1 <i>Kommunen setter rekkefølgekrav i reguleringsplaner som sikrer utbedring av grønnstruktur (inkl. grønn infrastruktur)</i> , A2.2.3 <i>Vurdere påvirkning på økosystemtjenester i konsekvensutredninger</i> og A2.2.2 <i>Nye verktøy i arealplanleggingen</i> . Innspillet blir også delvis ivaretatt i arbeidet med strategi for urbant landbruk.
	Utbygging/restaurering/vannområder: Stille krav om at ved vegutbygging osv, hvor inngrep i fiskeførende vassdrag må foretas, SKAL det fortrinnsvis brukes åpne løsninger (ala U-rør), hvor naturlig bekkebunn og produksjonsområde beholdes. Restaurering: Kommunen bør inngå et tettere, strukturert samarbeid med lag/organisasjoner (f.eks Kjiff/Randesund Bekkelag). Strukturert møtevirksomhet om områder som kan/bør utredes for restaurering, lage definerte mål/planer, måloppnåelse. Ses i sammenheng med kommunens behov for bedre avrenning mht økt nedbørsaktivitet/klimaendringer.	Innspillet inneholder gode og konkrete forslag, som vi tar med oss i arbeidet med tiltaket A2.1.1 <i>Unngå ødeleggelse av natur og lukking av nye bekker. Kartlegge muligheten for naturrestaurering (eks. åpne bekker som har vært lagt i rør eller kanalisert)</i> .

	Havn: hvordan samsvarer mål om flytting av godstrafikk fra veg til jernbane med flytting til av havn til Kongsgård Vige/godstrafikk føres til veg?	Spørsmålet er tatt stilling til i kommunedelplanen for Havneområde nord, Kongsgård Vige
	https://files.nettsteder.regjeringen.no/wpuploads01/sites/479/2023/04/NIBIO_RA_PPORT_2023_9_55.pdf	
	https://niva.brage.unit.no/niva-xmlui/bitstream/handle/11250/3055223/7828-2023.pdf?sequence=1	